

TATIANA CALLO

VORBIREA DIN CONDEI

**Formarea vorbitorului cult
prin metoda studiului de caz**

GHID PRACTIC PENTRU ELEVI
(Clasele a VII-a – a XII-a)

Chişinău – 2019

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

TATIANA CALLO

VORBIREA DIN CONDEI
Formarea vorbitorului cult
prin metoda studiului de caz

GHID PRACTIC PENTRU ELEVI
(Clasele a VII-a – a XII-a)

Chișinău • 2019

CZU 811.135.1'271(075)

C 15

Aprobată spre editare
la Consiliul Științifico-Didactic al Institutului de Științe ale Educației

Lucrarea a fost elaborată în cadrul Proiectului de cercetare 15.817.06.15.A:
***Strategii pedagogice ale formării vorbitorului cult de limbă română
din perspectiva educației europene pentru limbi.***

Recenzenți:

Aliona Paniș, *dr., conf. univ., IȘE.*

Mariana Marin, *dr., conf. univ., AGIRoMd.*

Ștefania Isac, *dr., conf. univ., IȘE.*

Natalia Bulat, *profesor, grad didactic superior,
LT „Gheorghe Asachi”, mun. Chișinău*

CUPRINS

CUVÂNT INTRODUCTIV	5
PARTEA 1. SITUAȚII INOPINATE.....	9
1.1. Anacolutul	9
1.2. Cuvinte parazite.....	10
1.3. Cacofonia	11
1.4. Comparații inadmisibile.....	12
1.5. Feminizarea numelor proprii.....	12
1.6. Redundanța	13
1.7. Folosirea improprie a cuvintelor.....	14
1.8. Folosirea așa-ziselor <i>cuvinte distinse</i>	14
1.9. „Alunecarea” sensurilor.....	15
1.10. Pleonasmul	16
1.11. Discrepanța dintre gândire și exprimare	16
1.12. Expresii.....	17
1.13. Pronumele <i>careva</i>	18
1.14. Formele verbale fixe	19
1.15. Corelativele	19
1.16. Expresia <i>La firul ierbii</i>	20
1.17. Ne dăm cu părerea?.....	20
PARTEA 2. CAZURI VERBALE.....	23
2.1. Filmul.....	23
2.2. În curte	23
2.3. La market.....	23
2.4. Lauda	24
2.5. Contul bancar	24
2.6. Troleibuzul.....	24
2.7. Sportul	24
2.8. Muzica.....	25
2.9. Căderea	25
2.10. Telefonul.....	25
2.11. Concertul	26
2.12. În parc.....	26
2.13. Întârzierea	26

2.14.	Sfatul.....	26
2.15.	Cu bicicleta	27
2.16.	Competiția	27
2.17.	Discuția.....	27
2.18.	Impresia.....	27
2.19.	Prietenie.....	28
2.20.	Schimbarea	28
2.21.	Despărțirea	28
2.22.	Mesajul	29
2.23.	Diplomație	29
2.24.	Inferioritate	29
2.25.	Imaginea	29
2.26.	Dragoste?	30
2.27.	În natură	30
2.28.	Atitudine	30
2.29.	Trădare?.....	31
2.30.	Tata	31
2.31.	Clovnul.....	31
2.32.	Destăinuirea	32
2.33.	Lemnar?.....	32
2.34.	Frica de eșec	32
2.35.	Răzbunarea.....	33
2.36.	Vrăjitorul	33
2.37.	Liderul	33
2.38.	Mama	34
2.39.	Teatrul	34
2.40.	Alimentarea	34
2.41.	Vorbire încâlcită	34
2.42.	Cadoul.....	35
2.43.	Serbarea	35
2.44.	Lecția mamei	35
2.45.	Primăvara	36
	Matricea de evaluare.....	37
	ÎN LOC DE CONCLUZII	38

CUVÂNT INTRODUCATIV

Am dori să începem cu spusele unui neobosit cercetător al limbii române, pe nume Radu Paraschivescu, care afirmă următoarele: „Limba română este o limbă grea pentru străinii care încearcă s-o învețe și care constată că numărul excepțiilor îl depășește pe cel al regulilor. Dar, **te-ai născut** în limba asta și ai deprins de mic toate mecanismele ei și ai și o **proteză obligatorie**, aș spune, care te ajută să interiorizezi și mai bine toate lucrurile, iar proteza asta se cheamă **școală**. Cu condiția să vrei s-o frecventezi. Și cu condiția să fii acolo **și cu mintea**, nu numai corpul. Cred că asta este ordinea: școală, anturaj și autoîmbunătățire. Autoîmbunătățire nu înseamnă numai bibliotecă. Din când în când e bine să te primenești mintal. Există biblioteci, există librării, există Kindle, există e-reader, tot felul de dispozitive, poți citi în troleibuz, poți citi pe bancă în parc, totul e să vrei și totul e să fi avut un om care să îți deschidă gustul”.

Greșelile de exprimare sunt acele greșeli, despre care lumea alfabetizată tot scrie fără rost și care, ca o minciună repetată de un milion de ori, poate devine normă. Gradul de stăpânire și de folosire a limbii reprezintă o trăsătură definitorie a nivelului cultural și științific al fiecărui vorbitor al limbii române. Pentru fiecare cetățean – indiferent de vârstă și de profesie – capacitatea de stăpânire și de utilizare a mijloacelor verbale de comunicare desemnează o trăsătură definitorie a pregătirii cultural-sociale a personalității. Sarcina perfecționării limbajului tău ca elev este majoră, constantă și nu aparține ca obiectiv numai studiului limbii și literaturii române ca disciplină de învățământ, ci tuturor disciplinelor de învățământ. Sfera limbajului propriu fiecărui elev rezultă din cumulul sferelor limbajelor asimilate din fiecare știință, la fiecare obiect de învățământ, în toate treptele școlarizării și ale vieții. Limba română, ca limbă maternă și ca obiect de studiu, ocupă deci locul central în ansamblul general de pregătire a ta ca elev, fiind principalul mijloc de comunicare și de informare. De aceea un obiectiv al predării – învățării limbii române vizează dezvoltarea capacității tale de comunicare verbală (dezvoltarea vorbirii) și de utilizare a limbii române literare, perfecționarea limbajului și formarea preocupărilor și a deprinderilor de **supraveghere științifică** a vorbirii orale.

Așadar, actul vorbirii presupune **efort** și **curaj**. Vorbirea este, de fapt, angajarea tuturor simțurilor tale. Ea trebuie să îți ofere *bucuria de a trăi* prin împliniri estetice, morale, sociale, spirituale, ea este o artă care-și lasă cucerite teritoriile numai prin strădani susținute și sistematice. *Centrarea pe cazuri, pe situații de viață* are avantajul de a te familiariza cu problemele complexe care apar în viață din perspectiva unei filosofii a vieții. Aplicarea corectă este de fiecare dată o aplicare ce corespunde esenței, care deschide posibilități reale.

În acest context, *cazul verbal* presupune un *prilej, o ocazie, o situație, o împrejurare* care provoacă, care permite sau ușurează realizarea unei acțiuni verbale sau un *moment favorabil vorbirii tale*.

Problemele de exprimare corectă sau de *gramatică vie* izvorăsc din funcționalitatea dinamică a vorbirii în limba română, iar situațiile care prezintă dificultăți din punctul de vedere al unei juste soluționări gramaticale sunt date pentru a oferi o șansă irepetabilă cultivării vorbirii tale, conform normelor literare și stadiului de dezvoltare a culturii noastre de astăzi.

După cum afirmă cercetătorul N. Mihaescu, I.Văcărescu a lăsat urmașilor săi *creșterea limbii românești*, ca un patetic testament, a cărui înaltă semnificație artistică și patriotică nu

mai este nevoie să fie subliniată. Desigur, *creșterea limbii românești*, așa cum o îmbrățișa cu gândul lui vizionar cel care dăduse glas, prin această memorabilă formulă, unei dorințe unanime, avea să se realizeze nu dintr-o dată, ci treptat-treptat și în două esențiale sensuri ale expresiei: îmbogățirea continuă a mijloacelor ei de comunicare și perfecționarea modalităților de structurare a ideilor în propoziții și în fraze, adică în exprimare.

Știința și arta vorbirii sunt gândite ca o dublă promovare a potențialului tău, deoarece de măsura în care știința vorbirii stimulează succesul școlar, în aceeași măsură se promovează și întreaga afirmare a ta în tot cursul vieții. Este oportun să mergem împreună pe ideea formării **nevoii de a vorbi, puterii de a vorbi și voinței de a o face**. Astfel, vorbirea cultă își reclamă drept trăsături fundamentale *ordinea, corectitudinea, oportunitatea* și determină, în ultima instanță, caracterul flexibil al sensurilor și semnificațiilor verbale, pătrunzând adânc dincolo de aparențe.

Pentru a-ți forma o vorbire cultă, atât de inseparabilă vieții noastre, trebuie să ai o mare înțelegere și o mare răbdare, trebuie să te „cufunzi”, pe cât e posibil, în această viață prin actul vorbirii. În ce ne privește, considerăm că prin *cazul verbal* poți să gândești și să probezi adecvat un raport suplu și dialectic între vorbirea ta și realitatea care te înconjoară. Vorbirea cultă, în acest sens, înseamnă **depășirea de sine**. Situațiile și studiile propuse îți vor da curajul de a vorbi, îți vor *deschide inima spre reflecție și atitudine*.

Ghidul este ca o mână care te călăuzește spre propria personalitate care poate să-și expună corect și fluid părerea. *Crede în tine* și demonstrează cât de bine cunoști viața și cât de pregătit verbal ești pentru această lume. Cunoașterea normelor limbii române poate fi asigurată printr-o mai bună formație școlară și prin informația ulterioară, pe care o cauți și o va asimila numai cineva educat în această direcție (M.Avram). Este de dorit prevenirea greșelilor înainte de contractare și instalare, dar nu trebuie adoptată o poziție de resemnare totală în fața greșelilor existente, întrucât prin voință, studiu și atenție la modelele bune de urmat corectarea este posibilă.

Prin urmare, unul din fenomenele surprinzătoare ale domeniului filologic în școală este revenirea la un limbaj îngrijit, cu formulări clare și corecte, adecvate circumstanțelor și exigenței variantei literare, revenirea la o **deontologie uzuală a limbajului**, care implică și o anumită *moralitate*. Școala trebuie să valorifice această relație strânsă între corectitudine (și cultură) lingvistică și moralitate, care este una firească și necesară.

Chestiunea culturii vorbirii a fost abordată de specialiști în cadrul unor cercetări în care i s-au acordat felurite grade de atenție, de la prezentare și comentare la analize aplicate. Astfel, de exemplu, este abordată problematica corectitudinii prin prisma influenței unui vorbitor de către altul, afirmând că vorbitorul, la un contact cu un alt vorbitor, observând diferențele dintre uzul său și cel al altui vorbitor, poate încerca să-și orienteze vorbirea după a celuilalt, de regulă, deținător al normei literare. Cercetătorii sunt de părerea că atât exprimarea corectă (eventual, exprimarea îngrijită), cât și corectitudinea în sine sunt mai mult decât ceea ce par, trecând dincolo de cunoașterea unei limbi propriu-zise și apropiindu-se, într-o bună măsură, de deontologia limbajului.

Ghidul „Vorbirea din condei” se adresează nemijlocit ție, care, folosind limba română, trebuie să fii interesat într-o exprimare frumoasă și corectă. El propune, într-o formă **situational-explicativă**, unele dintre cele mai frecvente greșeli de exprimare (**Partea 1**) și într-o formă **situational-incitativă** unele evenimente existențiale care generează expri-

marea verbală (**Partea 2**). Ghidul se bazează atât pe excerpte cât și pe exemple formulate de autoare.

Parcurge, într-un avânt cognitiv, ghidul și vei face o constatare care, probabil, te va uimi: vei găsi unele fenomene pe care nu le-ai știut. Nu te grăbi. Anume din grabă, din lipsa de grijă pentru exactitatea și expresivitatea vorbirii, riscăm să ne sărăcim exprimarea.

Bibliografie:

1. PARASCHIVESCU Radu. Interviu: Cei care vorbesc corect vor forma un soi de trib. www.hotnews.ro/stiri-opinii-22587981-interviu-radu-paeaschivescu
2. MIHĂESCU N. Carte despre limba românească. București: EDP, 1972.
3. AVRAM M. Gramatica pentru toți. București: Humanitas, 1997.

1. SITUAȚII INOPINATE

1.1. Anacolutul

- Examinează situațiile expuse mai jos.
- Identifică greșeala de exprimare.
- Explică în ce constă încălcarea normei verbale.
- Propune varianta corectă.

(1) Constantin intră repede în încăperea în care erau colegii săi de clasă, lasă haina pe un scaun și spune repede, dar răspicat, pentru a atrage atenția acestora:

- *Bună ziua, pe cine n-am văzut. Vreau să vă spun că am rezolvat problema la matematică. E simplu de tot. Cine vrea să-l ajut?*

(2) Felicia intră în odaia unde era sora ei mai mică și îi spune foarte agitată, dar cu multă hotărâre în glas:

- *Auzi, Viorica, cine mă caută, nu sunt acasă. Am de făcut niște treburi urgente. Plus la aceasta, mă mai doare și capul. Ai înțeles?*

(3) Într-o zi Adrian și Violeta discută ceva foarte aprins. Deodată sună telefonul și Adrian, îndepărtându-se un pic de locul unde se aflau, vorbește cu cineva la telefon. După ce revine, acesta îi spune Violetei:

- *Îmi cer scuze. Fata care am vorbit cu ea este vecina mea. M-a rugat s-o ajut la fizică.*

(4) Teodor a reușit să susțină examenele la facultate. El este deja student, dar ceva îl frământă tot timpul. Într-o zi el i-a mărturisit noului său prieten:

- *Mama, când am plecat, i-a părut foarte rău. Nu știu cum se simte acum. Mi-i incomod s-o telefonez.*

(5) Băieții din curte s-au înțeles să organizeze un meci de fotbal pentru a stabili cine din ei este mai bine pregătit pentru competiția de la sfârșitul anului școlar. Toți discutau agitați, făceau diverse propuneri. Deoarece echipele erau incomplete, unul din ei a fost desemnat să mai caute jucători. Acesta a raportat co/echiperilor:

- *L-am căutat pe Alexandru, care nefiind acasă, l-am anunțat pe Pavel. A fost foarte bucuros și a promis că vine.*

ANACOLUTUL denotă o gândire incoerentă, presupunând întreruperea structurii sintactice începute și continuarea frazei cu altă construcție. O frază ce conține un anacolut începe într-un mod care sugerează o anumită finalizare și continuă printr-o schimbare bruscă a construcției logice, astfel încât cele două fragmente de frază au o legătură sintactică defectuoasă.

1.2. Cuvinte parazite

- Examinează situațiile date.
- Explică în ce constă încălcarea normei de vorbire.
- Propune unele soluții de remediere.

Situația 1. La adunarea clasei a VIII-a elevii au fost solicitați să pregătească câte un discurs argumentativ despre beneficiul odihnei în tabăra pentru copii care s-a deschis recent în localitatea lor. Profesorul a ales câteva dintre acestea pentru a demonstra un fenomen lingvistic negativ atestat în vorbirea elevilor.

- *Eu cred că odihna de vară în general este benefică, oriunde ar fi. În general este vorba că fiecare din noi poate, în general, să meargă fie în tabără, fie la bunici, fie peste hotare. Eu cred că la tabără trebuie să fie terenuri de fotbal, de baschet, să fie teren de dans clasic și sportiv și, în general, să fie multe ocupații interesante. Ca noi să nu ne plictisim, în general.*
- *Pe scurt, odihna de vară într-o tabără este folositoare pentru toți copiii. Aceștia pot să se ocupe cu ceea ce le place, adică, pe scurt, să înoate, dacă este un râu sau piscină, să se ocupe cu sportul, să stea la aer curat. Mie, de exemplu, nu-mi prea place la tabără, deoarece, pe scurt, mi se știrbește libertatea. Vreau, pe scurt, să fiu liber în ceea ce fac, fie și vara.*
- *Întotdeauna am fost încântată de odihna la o casă de odihnă sau la o tabără. Ei, bine, faci cunoștință cu oameni noi, legi anumite prietenii. Eu am fost vara trecută la o asemenea tabără și știți cu ce m-am ales? Ei, bine, am găsit-o pe cea mai bună prietenă a mea, Aneta, datorită care am început să fac ciclism. Acum am și unele rezultate.*

Situația 2. La adunarea clasei a VIII-a elevii au fost solicitați să pregătească câte un discurs despre excursia care a fost organizată pentru ei pentru a cunoaște mai multe lucruri în baza unor fapte reale. Profesorul a ales câteva dintre acestea pentru a demonstra un aspect lingvistic negativ atestat în vorbirea elevilor.

- *Deci am fost la menajerie și deci am văzut multe animale exotice. Erau și din Africa, și din Asia. Ne-am distrat deci foarte bine. Toți au rămas mulțumiți.*
- *Noi am fost la Planetariu. Așa... am reușit să vedem o expoziție cosmică. Este interesant că planetele erau confecționate în așa fel încât păreau naturale. Mie, așa, în general, mi-a plăcut, deoarece mă interesează tema Cosmosului.*
- *Știi, a fost destul de interesant. La început, nu vroiam să plec. Știi, îmi părea că va fi plictisitor. Dar, știi, apoi mi-a plăcut. Nu știam multe despre pictorii noștri. Chiar nu am știut aproape nimic. Știi, am rămas mulțumit.*

CUVINTELE PARAZITE mai sunt numite și cuvinte-gunoii. Ele apar în vorbirea persoanei care are un vocabular limitat și nu poate să-și exprime coerent gândurile, pauzele din exprimare fiind înlocuite cu aceste cuvinte. Eliberarea de „paraziți” eliberează și gândirea.

Gunoii mai apare în vorbire și ca un tribut modei.

Cuvinte-parazite sunt cele de tipul: *de fapt, cum s-ar zice, asta este, ei bine, mai pe scurt, în general, pur și simplu, tipa, aici, umm, uh etc.*

1.3. Cacofonia

- Examinează exemplele de exprimare de mai jos.
- Constată care este greșeala de exprimare.
- Comentează fiecare exemplu de încălcare a normei.

- Eu ca și profesor pot să afirm că acest elev învață bine, are un comportament acceptabil, este străduitor.
- Prin ceea ce am promovat în liceu ca și metode de abordare a pedagogiei am putut să-i convingem și pe alți pedagogi să ne urmeze calea.
- Este clar că acest scop oarecum a început să dispară ca și importanță, deoarece s-au schimbat conținuturile învățării.
- Vă mulțumesc pentru faptul că soarta a vrut ca să vă am ca și dirigintă de clasă, ca un îndrumător valoros.
- Ca și soluție putem propune rezolvarea problemei prin altă metodă, una mai ușoară.
- Eu unul nu cred că poți să-ți atingi scopul ca și om doar prin lecturile largi din literatură, ci și prin faptele tale.
- Studenții au inclus gândirea pozitivă ca și mecanism de soluționare a conflictelor.
- Pot spune referitor la acest subiect, ca și mențiune, că abordarea lui ar duce la rezolvarea celei mai importante probleme a școlii.
- Toți elevii sunt creativi ca și potențial, acesta trebuie, pur și simplu, dezvoltat.
- Dacă aș încerca ca să rezum cele relatate, aș spune următoarele.
- S-a dovedit, de asemenea, că cafeaua neagră intensifică circulația sângelui.
- El a spus că care elevi nu pot participa la întreceri, să anunțe diriginta clasei.

• **CACOFONIA** este o alipire de cuvinte de genul *merge ca calul* sau orice asociație neplăcută de două silabe alăturate, care supără auzul. Cuvântul **cacofonie** este un neologism format din *kakos*, care în greacă înseamnă *urât, rău* și *phone – sunet*. Antonimul lui *kakos* este grecescul *kallos – frumos*, particula cu ajutorul căreia se formează calofil – *iubitor de frumos* ori caligrafie – *scriere îngrijită*.

- Evitarea unei false cacofonii este o încălcare a normei.

- *Ca și*-ul care este o mare problemă, nu e doar o încercare jalnică și abuzivă de evitare a unei cacofonii. Este, pentru cei care îl folosesc incorect, o formă de eleganță a discursului. Aceștia afirmă: „E mai finuț să spui *ca și* în loc de *ca*”. Dar acest lucru este o anomalie. Există *ca și* în construcții de tip „Baschetul *ca și* voleiul e un sport de echipă”. Dar să spui ”Eu, *ca și* moderator”, este total greșit.
- Varianta răspândită de tipul „*ca, virgulă, cascadorul*” este de prost gust. Virgula se folosește în scriere, nu în vorbire. Utilizatorii virgulei în vorbire devin ridicoli.
- Pentru a evita o cacofonie, în cazul când nu ne vine nici o idee care să ne ajute în acest sens, mai bine reformulăm ceea ce vrem să spunem. O metodă de a evita o cacofonie este intercalarea unui cuvânt între cele două cuvinte care formează o cacofonie. Exemplu: *Dacă cartea aceasta nu este în librării, o puteți găsi la biblioteca noastră; Dacă această carte nu este în librării, o puteți găsi la biblioteca noastră.*
- Dar sunt și cacofonii acceptate, cum ar fi următoarele: *biserica catolică, tactica cavalească, epoca capitalistă, muzica corală, Banca Comercială.*

1.4. Comparații inadmisibile

- Examinează răspunsurile elevilor la întrebările ce vizează diverse aspecte ale vieții.
- Constată greșelile de exprimare.
- Explică în ce constă încălcarea normei.

- Valentina, elevă în clasa a VII-a, a fost întrebată ce îi place mai mult să poarte din îmbrăcăminte. Iată răspunsul ei: *Am o listă foarte completă. Cel mai preferat obiect de vestimentație este costumul cu fustă dreaptă. De asemenea, îmi plac rochiile într-o culoare. Sunt cele mai super. Cel mai exclusiv obiect de vestimentație pe care îl am este o bluză din mătase naturală. Mi-a adus-o mama din China. În rest, încerc să fiu foarte optimală în vestimentație.*
- Alexandru, vecinul lui Constantin, ambii elevi în clasa a VIII-a, discută despre modelul unor mijloace de transport neobișnuite. Constantin încearcă să-l convingă pe vecinul său că el este cel mai bun în acest domeniu: *Am făcut un vehicul care nu consumă combustibil și este cel mai optim. Are cel mai veșnic motor care este posibil. Poate circula încontinuu. Mai în scurt, este foarte extraordinar.*
- Într-o discuție din pauza cea mare, apărută instantaneu, Dorina îl acuză pe unul din colegi, afirmând că acesta nu este corect în comportamentul său față de ei: *Este cel mai nemaipomenit băiat pe care îl cunosc. El minte la orice pas. Acest lucru este cel mai teribil. Nu poate fi crezut, deoarece pentru el nu există reguli și norme în raport cu prietenii. Este mai oportun să-i arătăm acum greșelile pe care le comite.*

• **CUVINTE FĂRĂ GRADE DE COMPARAȚIE** sunt cuvinte care „nu suportă” alături: *mai, cel mai, extraordinar de etc.* Este greșit: *cel mai superior, foarte inferior, cel mai super, cel mai splendid, cel mai teribil, cel mai grandios, mai etern etc.*

1.5. Feminizarea numelor de profesii

- Examinează dialogurile de mai jos.
- Constată greșelile de exprimare.
- Explică în ce constă încălcarea normei.
- Propune varianta corectă.

- Spuneți-mi, vă rog, ministra poate să mă primească?
- Nu, acum dumneaei este ocupată.
- Trebuie să executați indicațiile decanei. Planul este același pentru toți.
- Dar dacă acest lucru nu mă aranjează? Ce îmi puteți propune ca alternativă?
- De ce îi spuneți doamnei psihologă, are cumva probleme de sănătate?
- Nu, dar lucrează ca psihologă la un centru de consultanță.
- Dna Scutaru este lectoră la Universitate?
- Nu, dar cunoaște domeniul.
- Când vine agenta la oficiu?

- Nu știi, dar presupun că nu atât de repede.
- Redactora de la ziarul „Vernisaj” a scris un editorial surprinzător.
- A criticat pe cineva?
- Margareta este o bună analistă?
- Da, ea își cunoaște meseria.

• **FEMINIZAREA NUMELOR DE PROFESII** este o dilemă pentru limba română, în general fiind recomandată forma de masculin. Tendința de feminizare este determinată de factori extralingvistici și a apărut datorită promovării ideii de egalitate de gen și noilor realități.

Masculinul este o trăsătură a stilului oficial, politico ori ca reflectare a respectului, a prestigiului profesional. Uneori feminizarea sugerează conotații negative.

• Nu se feminizează: *chirurg, consul, medic, cancelar, prim-ministru, senator, prefect, cancelar, lector, agent, redactor, notar, comisar, portar, analist* etc.

1.6. Redundanța

- Examinează exprimările de mai jos. Pronunță-le în voce.
- Comentează ce se întâmplă când apar în exprimare aceste repetări.

- Într-o situație de stres Victoria a strigat revoltată: „Pentru mine acest proiect a însemnat foarte mult pentru mine”.
- Când a fost întrebat dacă îi place speech-ul președintelui campaniei, Anton a răspuns următoarele: „Putem să impresionăm și mai mult partenerii, completând proiectul cu o informație care a impresionat mai înainte alți parteneri de-ai noștri”.
- Managerul unei asociații de producători, într-un discurs de prevenire a celor care se eschivează de la lucru, a spus următoarele: „Trebuie să folosim fiecare minut, precum cum și timpul în întregime. Ca și perioadă de timp utilă trebuie să alegem o perioadă cu care toți să fie de acord, anume cu această perioadă”.
- Consultantul filolog afirmă că abaterile care îi preocupă direct sunt abaterile care, indiferent de cunoașterea normei, apar cu regularitate în vorbirea elevilor.
- Într-o lucrare ce tratează problematica comunicării se afirmă că există o tendință de dispersare în vocabular, care e determinată atât de necesitatea clarității comunicării cât și de amănunte asupra motivului comunicării.
- Anastasia comentează un text și susține că aici este vizibilă înrâurirea acelor elemente care au înrâurit în mod evident conținutul dat.

• **REDUNDANȚA** este un surplus de informație transmis față de strictul necesar, de obicei prin repetarea inutilă a unor cuvinte, expresii în enunțuri.

1.7. Folosirea improprie a cuvintelor

- Examinează exprimările de mai jos.
- Constată care este greșeala comisă.
- Explică în ce constă încălcarea normei.

- L-am auzit discutând vizavi de această problemă.
- Casa mea este vizavi de magazinul lui Andrei.
- Eu vroiam doar să-l calmez pe fratele meu.
- Eu voiam să vin mai devreme, dar n-am reușit.
- Și eu plec la serviciu la ora opt dimineața.
- La servicii, în birou, avem climatizor.
- Valeriu a servit masa la pauză.
- Tudor a servit frumos masa pentru oaspeți.
- Am reușit în viață datorită părinților mei.
- Încurcătura aceasta s-a produs datorită lui.
- Vasile este mai cuminte decât mine.
- Alexandrina este mai abilă ca mine.
- Igor este mai înțelept decât tine.
- Irina învață mai bine ca mine.

FOLOSIREA IMPROPRIE A CUVINTELOR

- *Vizavi* se folosește doar în context spațial.
- Verbul „a vrea” este unul cu probleme. Corect este „eu voiam”.
- Un alt cuvânt care deseori este folosit greșit este „serviciu”. De cele mai multe ori uităm să pronunțăm „u” la sfârșit și ajungem la forma greșită.
 - Se întâmplă des să auzim persoane care spun că „servesc masa”. De fapt, cei care „servesc” sunt ospătarii, iar cei care se bucură de bucate „mănâncă”.
 - Mulți dintre noi au dificultăți în a utiliza corect „datorită” și „din cauza”. Explicația este următoarea: se folosește „datorită” când facem referire la un eveniment fericit, la un efect benefic, în timp ce „din cauza” se folosește în momentul în care efectul acțiunii a fost unul negativ.
- Comparativul de superioritate se exprimă cu ajutorul lui *decât*.

1.8. Folosirea așa-ziselor cuvinte distinse

- Examinează exprimările elevilor date mai jos.
- Constată greșelile de exprimare.
- Explică în ce constă încălcarea normei și recomandă varianta corectă.

- ✓ Pentru a fi cât mai explicit, Vasile, la întrebarea profesorului de limba și literatura română privind valoarea unei opere literare, spune următoarele: „Extrapolând lucru-

rile din domeniul filosofiei în cel al literaturii, putem afirma că această operă este una fundamentală”.

- ✓ Pentru a fi cât mai deosebită în ceea ce spune, Liliana, la întrebarea profesorului de limba și literatura română privind valoarea unei opere literare, conchide următoarele: „Autorul acestei poezii de dragoste, în care acuratețea sentimentului se contopește cu dinamica imaginarului, este unul ușor de recunoscut”.
- ✓ Andrei, unul din cei mai plini de zel elevi din clasă, la întrebarea profesorului de limba și literatura română privind valoarea unei opere literare, constată următoarele: „Autorul îi dedică iubitei sale un sonet pe care i-l oferă pastoral, acompaniat de un coș de urdă”.
- ✓ Veronica, fata cu cea mai bogată imaginație din clasă, la întrebarea profesorului de limba și literatura română privind valoarea unei opere literare, constată următoarele: „Multe din așa-zisele lucrări literare noi sunt în realitate destul de vechi, iar dacă sunt într-adevăr noi, aceasta se datorește sumatției eforturilor mai multor generații”.
- ✓ Lionela, eminenta clasei, vorbind despre ce a văzut în manuscrisul unui autor, afirmă că scriitorul respectiv are un scris mărunț, rotunjit, ordonat, dar sunt și ștersături, interpolări, pagini scrise neîngrijit.
- ✓ Octavian, vorbind la lecția de istorie despre comerțul intern, afirmă că nu este deloc ușor să fie satisfăcute cerințele unui număr mare de cumpărători și chiar să răspunzi cum se cuvine inerentului pisălog care apare în magazin.

• Folosirea așa-ziselor **CUVINTE DISTINSE** se produce din dorința de „a arăta mai bine” în fața interlocutorului și demonstrează necunoașterea sensurilor acestora.

1.9. „Alunecarea” sensurilor

- Examinează exprimările date mai jos.
- Constată greșelile de exprimare.
- Explică în ce constă încălcarea normei și recomandă varianta corectă.

- Elevul comentează o poezie și afirmă că strofa a patra este sentențioasă și egoistă.
- Eleva afirmă că laboratorul psihologic este absolut necesar în școală.
- Ion crede că filmul demonstrat la lecția de biologie este viu.
- Aneta, comentând o poezie în cadrul lecției, susține că poiana din pădure, descrisă în poezie, este înduioșătoare.
- Constantin afirmă că una din casele din preajmă este foarte amabilă.

• **ALUNECAREA SENSULUI** presupune atribuirea unor determinative specifice ființelor, unor lucruri, fapt inadmisibil conform normelor limbii române.

1.10. Pleonasmul

- Examinează exprimările de mai jos. Pronunță-le în voce.
- Comentează ce se întâmplă când apar în exprimare aceste reluări de sens.

- Vorbind despre unele probleme întâlnite la înțelegerea textului din manualul de istorie, Valentina, care se orientează foarte bine în evenimentele descrise, afirmă că aprecierile și concluziile autorului manualului privind originea și proveniența monedelor din secolul trecut sunt neclare.
- Anton, indignat de comportamentul părinților prietenului său, care mereu îl tachinează că este lenos, că nu învață, că nu îndeplinește unele lucrări casnice, n-a mai răbdat și i-a spus acestuia: „Nu-ți pare că părinții tăi fac prea mult abuz de răbdarea ta? Nu trebuie să fii așa de tolerant”.
- Consultantul, dorind să organizeze cât mai eficient activitatea persoanelor de la cursurile de formare, le-a spus cu multă siguranță să conlucreze în colaborare și vor reuși să realizeze toate sarcinile propuse.
- Șefa clasei le-a spus colegilor săi să continue mai departe elaborarea proiectului ce vizează amenajarea teritoriului școlii.
- Toți participanții la întreceri au crezut că poate fi posibil ca echipa din oraș să obțină victorie.
- În viața cotidiană de zi cu zi Miron este un tânăr liniștit, destul de capabil, prietenos și foarte deschis pentru colaborare.
- Comentariul elaborat de Sergiu era identic la fel cu cel al Alexandrei.
- În această activitate Ion a avut prilejul și ocazia să vorbească pentru prima dată la microfon.

• **PLEONASMUL** este o eroare de exprimare și reprezintă formularea aceleiași idei prin două sau mai multe cuvinte deosebite ca formă, dar identice ca sens.

Pleonasmul apare atunci când vorbitorul se grăbește sau vrea să accentueze, să sublinieze ideea.

1.11. Discrepanța dintre gândire și exprimare

- Examinează exprimările de mai jos.
- Constată greșeala de acord gramatical.
- Propune varianta corectă.

- Comentatorul de la radio, vorbind despre realizările științei moderne, afirmă că pluralitatea funcțiilor sociale ale științei *fac* din ea un important mijloc de transformare a realității contemporane.
- Vorbind despre talentul unui scriitor, un alt scriitor afirmă că paginile capitolelor din carte sunt scrise cu vervă inteligentă, în care finețea gustului, însoțită de observații adecvate, *aduc* interpretări inedite.

- Colegul lui Sandu afirmă că atenția din ce în ce mai mare acordată scrierii, *l-au apropiat* pe acesta de scrierea exemplară.
- Prietenii lui Costel constată că interesul lui pentru aspectele muzicale ale literaturii *l-au condus* pe acesta spre rezultate neașteptate.

• **DISCREPANȚA** presupune o nepotrivire dintre gândire și exprimare, manifestată prin încălcarea regulii acordului gramatical. Această discrepanță are drept consecință o inadverență gramaticală destul de supărătoare.

1.12. Expresii

• Examinează exprimările de mai jos și comentează corectitudinea /incorectitudinea folosirii expresiilor în situațiile date.

• Propune varianta corectă.

- ✓ Andrei și prietenul său frecventează școala de pictură din apropierea blocului în care locuiesc. Într-o zi Andrei l-a rugat pe prietenul său să-i împrumute pentru câteva zile acuarele sale, deoarece s-a întâmplat ceva neprevăzut și la moment Andrei a rămas fără acuarele, iar părinții nu au bani pentru a-i procura altele noi. Rugăminte la care prietenul său i-a răspuns cu multă ironie: „Mai pune-ți pofta în cui. Nu cumva crezi că, dacă-mi ești prieten, pot face acest lucru pentru tine?”

A invita pe cineva *să-și pună pofta în cui*, fiindcă acel cineva pretinde să i se realizeze o dorință inacceptabilă, înseamnă a respinge, nu numai foarte categoric, dar și cu duh zemflemitor lucrul cerut.

- ✓ Aneta s-a sculat la adunarea clasei și a început să vorbească pe șleau despre toate problemele clasei. Ea a pomenit despre relațiile încordate dintre cele două grupări formate în clasă, despre faptul că nimeni pe nimeni nu vrea să ajute, deoarece toți elevii din clasă sunt individualiști înrăiți, despre rezultatele slabe la învățătură și despre altele de acest fel. Colegii ei au rămas nedumeriți de această întorsătură a lucrurilor.

A vorbi pe șleau are sensul de a vorbi direct, deschis, fără înconjur, răspicat. Sensul acesta se leagă strâns de ceea ce înseamnă cuvântul *șleau*: drum bătătorit de care și de oameni, înainte de apariția șoselelor, drept singura cale principală. Nu este vorba de o potecă oarecare, ci de un drum principal, în văzul oamenilor.

- ✓ În comentariul său la meciul de fotbal dintre echipele sale preferate, Andrei a spus verzi și uscate în așa fel încât colegii săi au rămas foarte mulțumiți, unii chiar luând decizia să vizioneze acest meci în reluare. Andrei a putut să-i convingă că jocul a fost unul captivant, golurile bătute în poartă fiind unele deosebite.

Verzi și uscate se folosește pentru a caracteriza spusele unei persoane oarecare ca fiind lipsite de seriozitate; vorbe goale, fleacuri, nimicuri. Spuselor cuiva care n-au nici o consistență li se potrivește asemănarea cu părțile uscate ale unor plante, care nu mai pot stârni vreun interes. Spunând și câte una *verde*, vorbitorul speră să-i fie crezute cele uscate.

- Pentru faptul când părinții o tachinează prea mult, Georgeta are pregătită o frază de serviciu, pe care o pronunță răspicat și cu multă hotărâre: ”Gata, mi-a juns funia la par.” Părinții devin mai atenți și se dau bătuți, pomenind numai de faptul că la sfârșitul anului de studii va avea de susținut examene. Dar Georgeta este mulțumită că discuția lor a luat sfârșit.

A ajuns funia la par se folosește pentru a arăta că cineva a ajuns la capătul răbdării sau pentru a exprima ideea de culminație a desfășurării unei anumite stări de lucruri.

În trecut, se practica la muncile agricole de a așeza la mijlocul ariei un par de care se lega un capăt al unei funii, celălalt fiind prins de hamul vitei care zdrobea cu picioare spi-cele într-un mers circular. În felul acesta, funia se încolăcea de par până ajungea la capăt.

- Toți ai casei au o atitudine zemflemistă față de Miron. Acesta veșnic întârzie la școală, nu o singură dată a nimerit în situații neobișnuite, nu poate să-și mențină pe mult timp noii prieteni, încurcă zilele și altele de acest fel. Toate, probabil, din neatentie, din grabă, din lipsa de organizare. Nu o dată părinții l-au pedepsit, lipsindu-l de unele sau alte lucruri, însă este greu să „lupte” cu aceste obișnuințe negative ale băiatului. Fratele său i-a spus într-o zi foarte supărat că umblă cu capul în nori. De atunci de multe ori îl întreabă dacă norii nu s-au destrămat încă.

A umbla cu capul în nori vine de la analogia care indică cum pe o coastă de munte, învăluită de scamele norilor, omul nu vede unde calcă, se poate împiedica, poate cădea. Cu un asemenea ins rătăcit este comparat omul neatent, cel care nu are simțul realității, care se înstrăinează de lumea înconjurătoare.

1.13. Pronumele *careva*

- Examinează exprimările de mai jos și comentează corectitudinea /incorectitudinea folosirii pronumelui *careva*.
- Propune variantele corecte.

- ✓ Sanda stă pierdută în fața clasei. Nu cunoaște răspunsul la întrebarea profesorului. Ea își ia inima în dinți și spune: „În manual nu există *careva* explicații în acest sens”.
- ✓ Mama discută cu Victor despre succesele sale în studierea limbii engleze. Cu multă seriozitate ea îi spune fiului: „Dacă apar *careva* dificultăți, adresează-te. Putem apela suplimentar la un profesor de limba engleză”.
- ✓ Dominic, în calitatea lui de lider al grupului de lucru, le spune colegilor: „Dacă aveți *careva* idei cu privire la rezolvarea problemei, scrieți-le pe foaia dată”.
- ✓ Prietenul lui Valentin îi șoptește acestuia cu multă convingere: „Dacă apar *careva* aspecte ce nu-ți sunt clare, nu te rușina, întreabă”.
- ✓ Vânzătoarea s-a uitat mirată la Maria și a întrebat-o repede: „Pot să-ți propun *careva* obiecte la modă. Ce dorești: rochii, fuste, pantaloni?”

• Astăzi se atestă extinderea epidemică a folosirii pronumelui *careva* cu sensul *unele* sau *anumite*. Pronumele *careva* este sinonim cu *cineva*. De aceea utilizarea lui *careva* alături de un substantiv este uneori alogică și absurdă.

1.14. Formele verbale fixe

- Examinează exprimările de mai jos.
- Explică cazurile de exprimare incorectă.
- Propune variantele corecte.

- ✓ Din această prismă, considerăm că cele discutate în ședință sunt utile pentru toți.
- ✓ Majoritatea elevilor cunoșteau faptul că, în ultima judecată, nimeni nu poate obține rezultate bune fără un anumit efort.
- ✓ Sportivii noștri vor trece piatra de încercare, a afirmat antrenorul echipei de fotbal.
- ✓ Ca să fie mai bine înțeles, Aurel a luat vorba despre altceva.
- ✓ Scriitorul acesta s-a dedicat în exclusivitate literaturii pentru copii.

• **FORMELE VERBALE FIXE** conferă vorbirii vioiciune și sugestivitate. Ele sunt necesare pentru a exprima o anumită idee în termeni pe cât de concisi, pe atât de elocvenți. Însă acestea trebuie folosite în formele ce le sunt proprii și în care uzul vorbirii le-a consacrat: *prin prisma, în ultima instanță, a constitui o piatră de încercare, a schimba vorba* etc.

1.15. Corelativale

- Examinează situațiile de mai jos.
- Explică cazurile de exprimare incorectă.
- Propune variantele corecte.

- Anton cunoaște foarte bine geografia. El știe unde și ce țară se află. Poate să povestească ore în șir despre o anumită țară, despre cultura și economia acesteia, despre unele personalități născute aici. Are acasă și câteva cărți ilustrate frumos, care redau locurile frumoase de pe pământ. La una din lecții, el a afirmat următoarele: „Cât Marea Britanie, care este o țară dezvoltată, atât și Cehia, mai puțin dezvoltată, pot trezi interesul nostru dacă cunoaștem specificul acestor țări”.
- Conducătorul unei instituții, vorbind despre marele avantaj de a învăța în instituția condusă de el, care este una modernă, a spus că trebuie să aibă grijă de condițiile create cum beneficiarii, așa și instituția. Numai în acest caz se va menține mediul necesar unei dezvoltări corecte în continuare.
- Mama unui elev, chemată la școală din cauza fiului său, se plângea unei alte mame: „Am venit cu un pic de întârziere la școală. Directorul era deja plecat. Regret foarte mult că nu am putut vorbi nici cu directorul și cu altcineva tot. Cred că iar a făcut ceva neastâmpăratul meu. Nu înțeleg, ce nu-i ajunge?”
- Simțindu-se vinovat de faptul că nu a învățat lecția, Sorin nu numai că nu știa cum să-și ceară iertare de la profesoară, dar se simțea și jenat să o facă. El alegea cuvintele potrivite, se chinuia să le îmbine cât mai frumos și, într-un sfârșit, a spus: „Trebuie să mă iertați, cu atât mai mult eu sunt disciplinat și situația aceasta este una ocazională”.

• **FORMELE CORELATIVE** au drept caracteristică faptul de a imprima stilului exprimării varietate și dinamism. Prezența unui cuvânt presupune și apariția celui alt. În multe cazuri se atestă încălcarea topicii cuvintelor corelative sau înlocuirea unuia cu altul.

1.16. Expresia „*La firul ierbii*”

- Examinează situațiile de mai jos.
- Explică cazurile de utilizare a expresiei.
- Identifică variantele corecte/incorecte.

- La lecția de istorie elevii vorbeau despre localitatea în care trăiesc. Arsene, care a discutat în ajun cu unul din colaboratorii ziarului raional și s-a informat despre anumite evenimente relevante la acest subiect, la un moment dat a intervenit în discuție și a spus următoarele: „Ziarul nostru ne ajută să descoperim istoria la firul ierbii”.
- Directorul unei firme nou create în localitatea elevilor din clasa a IX-a a fost invitat să le comunice cum a reușit să organizeze atât de bine activitatea firmei. Printre altele, directorul a menționat: „Nu putem să afirmăm că ideile noastre sunt împărtășite de toți partenerii cu care noi lucrăm direct, la firul ierbii”.
- Când au fost în excursie la Aeroport, ghidul le-a spus elevilor, care priveau cu mirare zborul unui avion: „Acesta este un zbor orizontal al avionului la o înălțime foarte mică, la firul ierbii”.

• **EXPRESIA *La firul ierbii*** vine din limba engleză, derivând din denumirea unei mărci comerciale de gazon artificial, utilizat pentru acoperirea unui stadion. Formarea noțiunii se bazează pe un joc de cuvinte: referirea la iarba artificială este făcută în opoziție cu mișcarea de la rădăcinile ierbii. Expresia este metaforică și marchează o mișcare autentică, cu rădăcini naturale, care se dezvoltă spontan și nu are nevoie de cultivare.

- A fost folosită pentru prima dată în 1985 de către un senator american.

1.17. Ne dăm cu părerea?

- Examinează situațiile de mai jos.
- Explică cazurile de utilizare a expresiei *a se da cu părerea*.
- Identifică cum poate fi exprimată ideea în alt mod.

- La stația de troleibuz s-a adunat multă lume. Toți discută agitat pe marginea celor întâmplare. Pur și simplu, un băiat de vreo 5-6 ani plângea disperat că s-a pierdut. El nu putea să explice cum s-au întâmplat lucrurile. Atunci unul din pasageri a spus în cunoștință de cauză, în percepția sa: „Nu cunosc în amănunte ce s-a întâmplat, dar pot să mă dau cu părerea că copilul este foarte neatent. Cum poți să te rătăcești dacă în jur este atâta lume? Halal de așa părinți!”
- Într-un grup de elevi se discută despre posibilitatea organizării unei excursii în una

din zilele apropiate. Fiecare își expune opinia argumentat, aducând anumite dovezi relevante. La un moment dat, una din eleve, plictisită, se vede, de atâta gălăgie, spune: „Dacă nu vă pricepeți cum se organizează o excursie, degeaba vă dați cu părerea. Hai-deți acasă, la urma urmei!”

• **EXPRESIA *A se da cu părerea*** este o variantă colocvială regională, fiind o abatere de la normă. De asemenea, are o evidentă conotație ironică, în sensul că nu e atât de important ceea ce spune persoana dată.

2. CAZURI VERBALE

- Examinează cazurile verbale de mai jos.
- Vorbește expunând propria ta părere în raport cu situația descrisă.
- Expune comentariul tău în fiecare caz aparte.

Cazul verbal 1: Sandu este un adolescent căruia îi place mult cinematografia. El cunoaște mulți actori renumiți, filmele în care s-au lansat, în care au jucat rolurile principale, preferințele și planurile lor de viitor. Sandu poate vorbi ore întregi despre pasiunea sa, cu atât mai mult că a și adunat o colecție impresionantă de fotografii, citate și secvențe video.

Fratele mai mic al lui Sandu, Costel, are și el o pasiune, acestea fiind filmele cu desene animate. De la o vreme, Costel, cum vine de la școală, privește filme cu desene animate, indiferent de subiectul acestora. El face întreruperi doar ca să ia masa sau să-și facă lecțiile. Sandu a luat atitudine față de acest lucru și i-a vorbit astfel fratelui său, încât acesta, chiar din a doua zi, și-a schimbat radical atitudinea și privește filme cu desene animate doar o jumătate de oră pe zi și nu în fiecare zi.

Cum crezi, care a fost mesajul lui Sandu în acest caz? Ce l-a făcut totuși pe Costel să renunțe la ceea ce-i plăcea atât de mult?

În cazul dat, este vorba de o exprimare verbală care trebuie să respecte *regula convingerii*, a profunzimii dovezilor, a corectitudinii atitudinii unei persoane mai mari față de una mai mică, care se poate baza pe comparații, pe exemplificări, care trebuie să fie verbalizată într-o tonalitate afectivă, prietenoasă.

Cazul verbal 2: Meciul de fotbal din curtea blocului este în toi. Băieții, mai mari și mai mici, aleargă concentrați după minge. Deodată unul din ei s-a împiedicat și l-a lovit dureros pe băiatul din fața sa. Acesta cade, se scoală și îi adresează celui ce l-a dat jos un întreg discurs. Și cu cât vorbea mai mult, cu atât mai nedumerit rămânea băiatul cu pricina. Jocul s-a oprit. Mingea stă cuminte și ea pe teren. Vocea băiatului, domoală, dar sigură, i-a cucerit pe toți. El vorbea atât de convingător, încât era imposibil să nu-l asculți.

Tu cum crezi, care a fost conținutul discursului care a putut să-i oprească pe băieți din jocul lor preferat. Cum s-a rezolvat acest caz? Expune părerea ta.

Acest caz este în mod special axat pe cultura vorbirii într-o situație stresantă, care, realmente, poate genera reacții verbale neadecvate, însă în situația descrisă este vorba de o reacție corectă, calmă, chiar nespecifică tinerilor în asemenea situații.

Cazul verbal 3: La intrarea în marketul din apropierea unui bloc de locuit stă un băiat de vreo 11-12 ani foarte abătut și chiar un pic înspăimântat. De el se apropie, în același timp, două doamne. Una din ele este însoțită de nepoțica ei, de aceeași vârstă cu băiatul. Între ei începe o discuție destul de calmă, doar pe alocuri aprinzându-se moderat. Vorbesc toți pe rând. De remarcat că, până la urmă, ultimul cuvânt l-a avut nepoțica.

Toată această situație a urmărit-o un jurnalist, care... Spune ce a făcut jurnalistul, unde și cum a prezentat el această situație. Menționăm că este neobișnuit rolul celei de a doua doamne. Redă spusele nepoței care l-au calmat pe băiat și care au dus la soluționarea cazului.

Situația descrisă pare un pic confuză, implicarea mai multor persoane presupunând un efort de gândire în plus. Găsirea soluției și expunerea verbală a acesteia se construiește printr-o imagine verbală ce se bazează pe analiza minuțioasă a cazului expus.

Cazul verbal 4: Într-un cerc restrâns de prieteni unul din ei se laudă cu realizările sale: a învățat un cântec în limba engleză, a câștigat la o competiție de șah, s-a înscris la niște cursuri de șoferie și altele la fel. La un moment dat, el este întrerupt tacticos de unul din cei prezenți, care, prin mimica și gesturile sale, dă de înțeles să se oprească, să nu mai vorbească. Dar primul este insistent și continuă să se laude. Atunci intervine un al treilea, care, spre surprinderea celorlalți, începe să vorbească despre viața unui copil nefericit, care i-a fost povestită de bunica sa.

Cum crezi, ce s-a întâmplat în continuare în acest cerc de prieteni? Cum a derulat discuția mai departe?

O simplă privire asupra acestui caz se dovedește pertinentă în justificarea rolului acestuia în generarea vorbirii. Stimulentul verbal, care se află la baza cazului descris, rezumă faptul unei exprimări analitice corecte.

Cazul verbal 5: Mama și Aneta, o elevă din clasa a VIII-a, sunt bune prietene. Ele pot să discute diverse teme ce vizează viața Anetei, raporturile ei cu colegii de clasă, atitudinea ei față de prietenie și dragoste, vestimentația etc. Într-o zi, când discutau despre ce vestimentație trebuie să poarte la o serbare școlară, Aneta, fără prea multă sinchiseală, i-a spus mamei sale că ea ar trebui să-i deschidă și ei un cont bancar. Mama, fără a etala vreo reacție neobișnuită, după câteva clipe de reflecție, i-a vorbit fiicei sale în așa fel încât prietenia dintre ele a devenit și mai strânsă.

Spune, ce i-a vorbit mama Anetei, cum și-a exprimat gândurile încât Aneta a înțeles că prietenia lor este, într-adevăr, o forță.

Examinând cazul, observăm reprezentarea unui fenomen real, care conține formulări ce „îndeamnă” la parcurgerea analitică a acestei realități din perspectiva culturii exprimării atitudinii personale.

Cazul verbal 6: Troleibuzul de pe ruta lor întârzie simțitor. La stație așteaptă trei elevi din clasa a IX-a, care se uită nerăbdători la ceas. Unul din ei găsește cele mai neașteptate, dar și cele mai potrivite cuvinte pentru a-și calma colegii de clasă. El nu ezită să tragă cu ochiul într-un carnețel cu unele însemnări pe care îl avea la îndemână. Ceilalți au rămas plăcut surprinși de spuse lui.

Când s-a apropiat troleibuzul, toți erau foarte bine dispuși și siguri că vor reuși la timp la școală. Spune cum a rezolvat această situație băiatul, ce le-a spus colegilor, în ce a constatat originalitatea spuselor sale?

În legătură cu acest caz, trebuie să observăm că, în virtutea unor împrejurări stresante, vorbitorul este pus în situația de a-și revizui atitudinea verbală, în sensul renunțării la obișnuit și chiar la banal.

Cazul verbal 7: Călin, ca unul din cei mai buni sportivi din școală, care practică diverse sporturi, cum ar fi atletica ușoară, fotbalul, baschetul, boxul și tenisul, are o părere bună

despre sport, afirmând că doar cei leneși și cei care nu au gustat din bucuria victoriilor nu practică sportul. El îi convinge pe prieteni, pe vecinii de bloc, pe colegii de clasă să practice unul sau alt fel de sport. Într-o zi, pe când discuta cu Marcel, acesta, îi spune foarte tăios că boxul ar trebuie să fie interzis ca sport, deoarece nu contribuie la sănătatea oamenilor, ci mai mult dăunează. Călin s-a pierdut pentru o clipă, apoi s-a recules și i-a vorbit foarte convingător lui Marcel despre sportul său preferat. Vocea lui plăcută, calmă, convingătoare nu semăna deloc cu vocea unui boxer bine antrenat.

Cum crezi, care a fost conținutul exprimării lui Călin în raport cu cele afirmate de Marcel. Redă ceea ce a spus Călin.

Această situație demonstrează că, într-o manieră specifică, valorile de conținut ale exprimării se distribuie într-o structură verbală esențială și euristic activă și confirmativă.

Cazul verbal 8: Lângă clădirea unei școli de muzică din cartierul lui Andrei se află câteva bănci, pe care, în orele de după amiază, stau și se odihnesc mai multe bunicuțe din preajmă. În discuțiile lor ele abordează diferite aspecte ale vieții, ale comportamentului, diferite probleme sociale, economice și altele. Plus la faptul că beneficiază de comunicare, ele mai ascultă și muzica care se aude prin geamurile școlii. Într-o zi Andrei, elev în clasa a VIII-a, care alerga prin preajmă, făcând sport, a auzit cum una dintre ele a afirmat cu fermă convingere că mai bine toți copiii ar învăța să cânte la un instrument muzical, decât să alerge așa fără rost. În ziua când această situație s-a repetat, Andrei nu s-a reținut ca să nu-și spună și el părerea în această privință.

Spune, cum crezi că a rezolvat Andrei această situație, ce le-a spus bunicuțelor că acestea au rămas foarte mulțumite de cele auzite și au fost totalmente de acord cu Andrei.

În baza cazului dat putem susține că modul în care se manifestă reacția verbală poate fi unul cosubstanțial unei exprimări culte, totalmente argumentate și frumos organizate.

Cazul verbal 9: În sala de sport câțiva elevi din clasa a VII-a fac exerciții sportive. Unul din ei cade din întâmplare de pe bară și începe să-l învinuiască pe un coleg care, cică, l-ar fi împiedicat să sară. El folosește cuvinte necenzurate, cuvinte de ocară, determinative foarte urâte. Colegul atacat verbal nu rămâne dator. În toată această gâlceavă intervine unul dintre cei mai tăcuți elevi, care, prin vorba sa, îi uimește pe ceilalți și îi calmează pe cei cu gâlceava.

Ai la dispoziție câtva timp ca să redai spusele băiatului respectiv.

Exprimarea în baza acestei situații poate pune în evidență o atitudine corectă față de unele evenimente tensionate verbal, care pot conduce la neplăceri mari. Principalul constă în a găsi cuvintele necesare, în putere să amelioreze o situație neplăcută.

Cazul verbal 10: La pauza cea mare, trei elevi din clasa a VII-a stau la geam și fiecare din ei este concentrat la telefonul său mobil. Expresia fețelor lor este una concentrată la maximum. La un moment dat, unul din ei se revoltă în gura mare că cineva „din telefon” nu are dreptate. Ceilalți ridică privirea și îl examinează cu multă atenție. Băiatul nu se oprește din revolta sa verbală. Atunci unul din colegi îl atinge ușor pe umăr și îi vorbește destul de calm, spunându-i niște lucruri care îl lasă pe primul foarte mirat. Treptat, fața lui se înseni-nează. El înțelege un lucru important, la care nici nu s-a gândit.

Redă spusele băiatului care a descărcat atmosfera. Fii cât mai convingător.

Expunerea verbală ca răspuns la stimulentele verbale antrenează mai multe opinii, generate atât de atitudinea verbală a elevului care reacționează negativ la cele comunicate la telefon, cât și de implicarea la momentul oportun a celui care descarcă atmosfera.

Cazul verbal 11: Două domnișoare din clasa a IX-a s-au înțeles să se ducă împreună la un concert de muzică ușoară. Ele nu sunt prietene, ci doar colege de clasă. La ora fixată, una dintre ele nu a venit la locul convenit. Prima a așteptat-o aproximativ 20 de minute. În sfârșit, a apărut și prima domnișoară. Ea și-a cerut scuze pentru întârziere, i-a dat colegei sale un buchet de flori și a spus că nu poate să o însoțească. Argumentarea colegei a lăsat-o pe prima domnișoară foarte impresionată. După discursul colegei, prima domnișoară a refuzat să mai meargă la concert.

Expuneți conținutul acestui discurs.

Exprimarea în baza acestei situații presupune un conținut neașteptat, însă foarte convingător. Domeniul vizat este unul destul de larg: muzică, relații, atitudini, fapt care generează și o largă varietate verbală.

Cazul verbal 12: Într-o zi de duminică Dorian, unul din cei mai buni elevi din clasă, a hotărât să facă o primblare în parc împreună cu fratele său mai mic. Ei s-au echipat cu tot de ce ar fi avut, eventual, nevoie și au ieșit din casă. Ziua era frumoasă, dispoziția băieților era foarte bună. Au pornit pe jos înspre parc, deoarece acesta se afla la o distanță nu prea mare. Băieții au început să discute ceva foarte aprins. Fratele mai mic încerca să-l convingă ceva pe Dorian, însă acesta nu se dădea bătut.

La un moment dat, ambii s-au oprit nedumeriți. În fața lor a apărut un tânăr elegant, care a început să le spună că... Cu cât tânărul vorbea mai mult, cu atât fețele băieților se înseni-au. Expune, în viziunea ta, spusele tânărului.

Exprimarea în baza acestui caz prevede două domenii distincte: neînțelegerea dintre frați într-o tematică oarecare, apariția „negociatorului” verbal. Imaginația celui care vorbește trebuie să însereze un spectru larg de fapte.

Cazul verbal 13: Într-o dimineață Ionela, elevă în clasa a VII-a, s-a trezit târziu și risca să întârzie la școală. Ea a început să strige că nimeni nu are grijă să o trezească, că iarăși o să fie muștrată de doamna dirigintă, că s-a săturat de această situație și este supărată pe toți ai casei.

Sora mai mare a Ionelei s-a apropiat de ea și a încercat să o calmeze, însă aceasta era foarte supărată. Atunci s-a întâmplat ceva neprevăzut. Sora mai mare a luat o carte de pe polița cu cărți, i-a arătat-o Ionelei și a început să vorbească. Ionela asculta fascinată. După aceasta a reușit să ajungă la timp la școală și toată ziua să aibă o dispoziție bună.

Cum crezi, ce i-a arătat și ce i-a spus sora mai mare Ionelei?

În cazul dat expunerea verbală presupune convingerea interlocutorului în ceva foarte important pentru el. Alegerea potrivită a momentului și a conținutului are valoare calmantă și foarte prețioasă.

Cazul verbal 14: Dumitru este pasionat de muzică. El învață de mic să cânte la anumite instrumente muzicale. Însă această ocupație a lui nu este pe plac părinților, deoarece Dumitru tot timpul exersează la unul sau la alt instrument muzical. Într-o zi Dumitru s-a plâns de

acest lucru celui mai bun prieten. Acesta, fără să stea prea mult pe gânduri, l-a sfătuit unele lucruri care i-au fost de mare folos lui Dumitru.

Redă, în opinia ta, care a fost sfatul prietenului.

În situația stresantă a încordării din familie, când neacceptarea de către părinți devine insuportabilă, destăinuirea și primirea unui sfat este o soluție rezonabilă. Vorbitorul trebuie să gândească bine la ceea ce poate să-i recomande lui Dumitru.

Cazul verbal 15: În vacanță elevii dintr-un cartier se plimbau cu bicicletele în jurul terenului de sport din preajma școlii. Erau în total trei: un băiat și două fete. Aceste plimbări le făceau mare plăcere, plus la toate, în pauze, aveau ocazia să discute multe lucruri. Astfel, s-au împrietenit. Dar într-o zi una din fete nu a mai ieșit la plimbările cu bicicleta. În ajun ea căzuse de pe bicicletă, deși nu s-a întâmplat nimic grav. La întrebările prietenilor ea nu dădea nici un răspuns clar.

Spune ce crezi că s-a întâmplat în această situație.

Când cineva întrerupe o relație de prietenie, trebuie să existe cauze foarte serioase. Găsirea și expunerea verbală a acestora este un lucru dificil. Elevul trebuie să analizeze mai multe variante posibile.

Cazul verbal 16: În cadrul școlii o săptămână întreagă au avut loc întreceri sportive. Toți elevii au participat cu entuziasm la aceste întreceri. După terminarea competițiilor, fiecare și-a împărtășit activ impresiile: povesteau despre probele sportive, despre cine a fost cel mai îndemânat, despre piste de pe stadion etc. Însă cel mai original a fost Andrei, care a povestit foarte interesant despre evenimentele desfășurate. El i-a captivat pe toți cu limbajul său deosebit de frumos și convingător. Când a terminat de vorbit, colegii nu s-au abținut și l-au aplaudat.

Redă ce a povestit băiatul.

În cazul dat vorbitorul trebuie să se transpună în rolul băiatului povestitor, să-și imagineze evenimente, fapte, acțiuni și să le redea într-un limbaj clar, captivant și emoționant.

Cazul verbal 17: Antonina, o adolescentă din clasa a XII-a, este nemulțumită de corpul său și în general de felul cum arată. Ea are ferma convingere că nu corespunde standardelor de frumusețe general acceptate. În fiecare zi privirea în oglindă îi provoacă o stare de tristețe, de obidă chiar. De la un timp, a început să aibă gânduri nu chiar bune. Viața i se pare ratată. Starea aceasta putea să o ducă inevitabil la o dramă.

Într-o zi însă s-a întâmplat o minune. Antonina a înțeles niște lucruri care i-au schimbat din rădăcini atitudinea față de sine. Și toate s-au produs după o discuție cu bunica ei.

Redă ce putea să-i spună bunica ca Antonina să se schimbe atât de mult.

Cazul reflectă o situație foarte complicată, în care o persoană este într-o stare deprimată din care este absolut nevoie să fie „scoasă”. Conținutul transmis de interlocutor trebuie să fie unul înțelept, bine gândit, cu evidente accente de influențare pozitivă.

Cazul verbal 18: În clasa lui Marcel la jumătate de an de studiu a venit un elev nou, care, chiar de la început, a lăsat o impresie neplăcută. Elevii au constatat că el este taciturn, cu o expresie absentă a feței, îmbrăcat într-un costum de culoare închisă, ștersă. Când s-a

pornit spre banca pe care i-a arătat-o diriginta clasei, toți au observat că el șchiopătează. Atmosfera era una încărcată. Parcă și aerul a reacționat. Dar, doar peste 2-3 zile, totul s-a schimbat. Marcel a devenit primul în clasă. Dacă apărea vreo problemă, toți se adresau lui. Era permanent în centrul atenției.

Expune cauza acestor schimbări.

Complexitatea verbală constă, în acest caz, în neobișnuitul evenimentului: de la negativ spre pozitiv chiar și în situația unui defect fizic al personajului. Reflecția se axează pe găsirea argumentelor în favoarea tânărului care a câștigat „lupta”.

Cazul verbal 19: Constantin consideră că are cel mai bun prieten din lume: împreună merg la antrenamente, la liceu, la plimbare. Ei au interese comune, au ce discuta, pot să petreacă ore în șir împreună. Într-o zi prietenul său nu a reușit să-și facă temele de acasă și i-a cerut lui Constantin să copie de la el, iar Constantin, fiind foarte cinstit din fire, i-a refuzat destul de binevoitor. Prietenul lui s-a supărat și din ziua aceea prietenia lor s-a terminat.

Spune ce s-a gândit despre un asemenea comportament al lui Constantin prietenul său și ce mesaj i-a transmis acestuia.

Starea de conflict din această situație generează atât aprobarea, cât și dezaprobarea comportamentului personajului respectiv. Decizia prietenului este reflectată în mesajul transmis, care este unul negativist, probabil.

Cazul verbal 20: În clasa lor era o fată de vis. O chema Susana. Avea un zâmbet fermecător și doi ochi scânteietori, care electrizau pe cel pe care îl privea. Pe lângă frumusețea exterioară, avea și o frumusețe interioară deosebită. Asculta cu atenție pe toți cei care i se adresau, iar vorbele ei înțelepte mângâiau auzul. Era admirată, dar și respectată de toți colegii.

Însă într-o zi Susana s-a schimbat radical. Vorbea urât, supărător și a devenit îngâmfată, critica tot și pe toți. Colegii se întrebau ce s-a întâmplat. Nedumerirea lor nu avea margini. Când au aflat cauza, au rămas și mai nedumeriți. Era strigător la cer.

Redă mesajul explicativ al Susanei pentru colegii săi.

Cazul este unul destul de complicat, deoarece schimbarea de comportament generează și schimbarea configurației verbale, iar găsirea variantei explicative solicită un efort mediativ susținut.

Cazul verbal 21: Relația dintre Elena și Maxim a durat jumătate de an. Elena se gândea că Maxim este singurul băiat care o înțelege cu adevărat. Când totul s-a sfârșit, Elena făcea impresia că nimic nu s-a întâmplat, încerca să-i vorbească lui Maxim calm, deși i se rupea inima de durere, făcând impresia că îi este bine fără el. Dar în fiecare seară adormea plângând. Când și-a călcat pe inimă și i-a telefonat lui Maxim, acesta i-a răspuns că este imposibil să mai fie împreună, deoarece...

Încearcă să redai spusele lui Maxim astfel ca să nu o rănească prea dureros pe Elena.

În situația dată alegerea cuvintelor și ordonarea lor într-un mesaj de rămas bun este destul de dificilă, implicând mai multe analize ale comportamentului respectiv. Criteriul principal al vorbirii este, astfel, raționalitatea celor expuse.

Cazul verbal 22: Aneta, o fată sfoasă și retrasă, a venit în clasa a IX-a a liceului din sat. Nu s-a gândit niciodată că se va simți atât de singură. Era, într-un fel, invizibilă printre colegi, avea doar prieteni ocazionali, care profitau de bunătatea ei. A început să tânjească după vechea sa școală. În fiecare seară adormea suspinând din greu.

Când viața i se părea cea mai grea, fără prieteni, fără susținere, la adresa electronică i-a venit un mesaj-scrisoare. Lectura acestuia i-a înseninat fața. Aneta a recitat de nenumărate ori mesajul, apoi a hotărât că viața este într-adevăr frumoasă.

Redă conținutul aceluia mesaj.

Schimbarea bruscă a situației în care se află personajul respectiv denotă necesitatea unui mesaj foarte frumos, convingător, o vorbire venită de acasă. Elaborarea acestuia solicită plener gândirea elevilor.

Cazul verbal 23: Cristina, Ecaterina și Dumitru lucrează în echipă, rezolvând o sarcină de logică la lecția de istorie. Fiecare trebuie să formuleze câte o idee interesantă. Cristina, care monitorizează lucrul echipei, este nervoasă, nerăbdătoare, grăbindu-i mereu pe colegi. Aceștia, până la urmă, refuză să mai lucreze în echipa Cristinei. La replicile usturătoare ale fetei, care nu se sinchisea în învinuiri și cuvinte dureroase, Dumitru, cu o demnitate de diplomat, i-a vorbit astfel încât Cristina a plecat capul rușinată.

Redă spusele diplomatice ale lui Dumitru.

Alegerea cuvintelor pentru a reda spusele personajului solicită un parcurs mental dificil, deoarece însăși diplomația este un lucru greu. Vorbirea demnă impune respect, vrednicie, sobrietate.

Cazul verbal 24: Monica are mereu un sentiment de inferioritate față de Andreea, colega sa de bancă. Aceasta este mai organizată, are manualele mai curate, nu vorbește neîntrebată la lecții, nu întârzie la școală, își face întotdeauna temele de acasă, se îmbracă modest, dar cu gust. Oricât încearcă, Monica nu poate să fie ca Andreea. Din această cauză este mereu indispusă, nemulțumită de sine, i se pare că nimeni nu o apreciază, că în general este desconsiderată.

Explică-i Monicăi că lucrurile nu stau așa cum își imaginează ea.

Personajul principal are nevoie de susținere, de explicații și argumentări. Construirea unui asemenea mesaj implică gândirea analitico-sintetică a elevului și exprimarea lui afectuoasă. Vorbitorul, în acest caz, se face „complice” care rezolvă situația în favoarea personajului principal.

Cazul verbal 25: Cristina se întorcea de la școală foarte obosită. Era trecut demult de amiază, iar ea nu luase încă prânzul. Îi era strașnic foame. Mergea aproape fugind, ca să ajungă cât mai repede acasă. Deodată a auzit o voce din spate. Era vocea unei tinere, care vorbea cu cineva și comenta îmbrăcămintea Cristinei, felul cum merge, cum gesticulează. Cristinei nu-i venea să-și creadă urechilor. Vocea o descria întocmai. Frapată, Cristina a întors privirea și a văzut o fată tânără care mergea în cârje, ținându-se de o femeie. Cristina s-a oprit, a așteptat ca tânăra să se apropie cât mai mult și a început să-i vorbească. Cristina îi vorbea astfel, încât fata cu cârje o asculta cu gura căscată și îi zâmbea recunoscător.

Redă spusele Cristinei.

S-ar părea, în această situație, că evenimentul este unul negativ, însă lucrurile iau o întorsătură frumoasă, făcându-și apariția un sentiment de recunoștință. Anume acest sentiment urmează să fie redat de către elevul vorbitor.

Cazul verbal 26: Octavian, prietenul lui Daniel, este un adolescent comunicabil și destul de simpatic. Daniel, la rândul său, prietenește cu Natali, o fată din clasa a X-a paralelă.

Într-o zi, toți trei s-au dus în parc, pentru a sta de vorbă ca între prieteni. La un moment dat, Octavian a observat că cei doi se țin de mână și toată înfățișarea lor spune că el este în plus. Atunci Octavian s-a sculat de pe banca pe care ședea toți trei și le-a vorbit prietenilor săi astfel încât Natali a început să plângă, iar Daniel a început să-și ceară scuze rușinat de la prietenul lui.

Redă spusele lui Octavian.

Situația dată implică relațiile dintre personajele care sunt și prieteni, fapt ce complică găsirea unei variante de compromis. Elaborarea unui discurs pentru a trezi sentimentul de rușine, de vinovăție solicită implicarea meditativă activă a elevilor.

Cazul verbal 27: Clasa lui Daniel a hotărât să organizeze o ieșire în natură. La adunarea clasei toți au votat unanim pentru acest lucru. Au sunat diferite propuneri, inclusiv organizarea diverselor întreceri. Propunerile erau care mai de care mai interesante. Toți sperau să ia premii, să se evidențieze, să arate ce pot. Unii au propus chiar să extindă durata pe două zile de întreceri. Cu atât mai mult că timpul era favorabil.

În forfota aceasta de discuții, doar Andrei stătea posac într-o parte. Fața lui trăda o mare plictiseală. El privea absent colegii săi și doar la un moment, când gălăgia discuțiilor a devenit prea mare, Andrei s-a sculat și a început să vorbească. Treptat, toți s-au potolit și au început să asculte. Andrei vorbea atât de convingător, încât marea majoritate a planurilor expuse de colegi își pierdeau orice valoare.

Interesant, ce le-a spus Andrei colegilor. Redă spusele lui Andrei.

Exprimarea verbală presupune un mesaj neașteptat, dar destul de captivant, care include informații utile, chiar necesare, la adevărul cărora aderă toți cei prezenți. Domină o atmosferă de calm și de siguranță.

Cazul verbal 28: În vecinătatea Cristinei, în blocul din preajmă, trăia un bătrân pe care îl întâlnea aproape în fiecare zi când se ducea la liceu. Bătrânul mergea cu greu, abia târându-și picioarele și era îmbrăcat tare sărăcuț.

Într-o zi, când mergea la școală cu prietena sa Angelica, Cristina i l-a arătat pe bătrânul sărman și a început să vorbească urât despre acesta. Angela asculta fără să intervină. Când Cristina a terminat de vorbit, Angelica s-a oprit, a privit-o pe Cristina drept în față și a început să-i vorbească foarte calm, dar cu o voce puternică, hotărâtă. Cu cât asculta mai mult, Cristina se schimba la față. La un moment dat, ea a roșit puternic, apoi a izbucnit în plâns. Plângea atât de tare, încât se părea că o să-i sară inima din piept. Până la urmă, prietenele s-au calmat și au pornit spre școală. Tot drumul Angelica s-a gândit la cele spuse de prietenă.

Cum crezi, ce ia spus Angelica prietenei sale.

Atitudinea verbală a persoanei presupune multă compătimire și aderență. Deși este de aceeași vârstă cu prietena sa, Angelica demonstrează o gândire matură și mult suflet. Ea știe să aleagă cuvintele potrivite pentru a face ca prietena să-și conștientizeze greșala.

Cazul verbal 29: Când Ana a venit la Liliana în ospeție, aceasta o ruga insistent să mai rămână, să mai discute, să-și mai împărtășească niște secrete. Dar Ana era grăbită. La un moment dat, ea a observat pe noptiera de lângă pat o statueta în miniatură, care reprezenta o balerină și i-a spus prietenei că mai rămâne, dacă aceasta îi dă ei statueta.

– Nu pot, i-a spus Liliana, o am cadou de la mătușa mea.

Mătușa Lilianeii a fost o femeie frumoasă, deșteaptă și foarte bună la suflet. Liliana păstra amintiri frumoase despre ea, despre zilele când erau împreună și îi împărtășea gândurile sale. Acum mătușa nu mai era. Îi rămăsese doar statueta.

– Hai, doar sunt cea mai bună prietenă a ta!

Și Liliana i-a dat statueta. După ce prietena sa a plecat, Liliana s-a culcat și a început să plângă în hohote. Se gândea că trădase amintirea mătușii sale.

Redă ce i-a spus Liliana prietenei sale a doua zi.

Exprimarea verbală în situația respectivă se bazează pe relații și sentimente. Senzația unei trădări a ființei dragi generează muștrări de conștiință, care, până la urmă, se revarsă într-un discurs plin de înțelepciune.

Cazul verbal 30: Adriana s-a născut într-o familie obișnuită, la țară. Cât a fost mică, nu a simțit acut faptul că tatăl său nu prea o avea la inimă, însă când a crescut mai mare, a înțeles foarte clar acest lucru. Până la urmă, a aflat că tata a așteptat mult să aibă un băiat, însă s-a născut ea, Adriana. Adriana lucra mult în gospodărie, făcea lucruri grele, la școală avea note foarte bună, dar situația rămânea neschimbată.

Într-o zi, în localitatea lor trebuia să se organizeze o serbare și s-a anunțat un concurs printre domnișoare, pentru a alege una care urma să reprezinte Zâna Belșugului. Mulți părinți își doreau să fie aleasă fiica lor, numai nu tatăl Adrianei. Mama însă a convins-o să participe la concurs. Adriana a învins.

În ziua cea mare, Adriana purta o rochie albă, lungă și era ca o prințesă. Când a trecut pe lângă locul unde stăteau părinții săi, Adriana a observat mirată că tatăl ei zâmbește. A oprit-o pentru un moment și i-a vorbit. Adriana a rămas fascinată.

Expune spusele tatălui Adrianei.

Exprimarea verbală în situația dată reflectă relațiile dintre copii și părinți, când aceștia nu se înțeleg unii pe alții. Dar survine un moment când lucrurile se schimbă și tatăl se deschide sufletește fiicei sale.

Cazul verbal 31: Dorian este cel mai înalt elev din clasa a X-a, fapt care îl stânjenește mult. Ca să nu fie luat peste picior de colegii săi, el a început să fie clovnul clasei, făcând haz pe seama altora. De multe ori colegii se supărau, deoarece glumele sale erau uneori dure-roase și obijduitoare. De la un moment, a început să-și piardă autoritatea de clovn, pierzând și prietenii făcute de ani de zile.

După o discuție serioasă cu tatăl său, care i-a explicat că dacă oamenii se uită sus la el, atunci el este dator să le dea un motiv serios pentru aceasta, Dorian s-a schimbat mult, devenind lider la învățătură și la sport.

Într-o zi, la pauza mare, Dorian a ieșit în fața clasei și a ținut un discurs pentru colegii săi. Aceștia l-au ascultat atent și l-au aplaudat. Interesant, ce a spus Dorian colegilor. Redă spusele lui Dorian.

Înțelepciunea gândirii tânărului din această situație generează un discurs foarte neobișnuit și plin de vervă, pentru a convinge în ceva important în viață.
Exprimarea verbală va fi una tactică.

Cazul verbal 32: În ziua când s-a hotărât să se destăinuie Patriciei că îi este dragă, Roman era stresat de-a binelea. Se gândea la fel de fel de variante, cu flori și fără flori, cu muzică și fără muzică. Dar toate i se păreau neoriginale, consecințele putând fi din cele mai neprevăzute. Nu se putea liniști, dar era hotărât să acționeze, să clarifice situația. A început să caute prin cărți ceva care să-l inspire, să-i dea puteri pentru a depăși aceste deficiențe. Dar inspirația nu-i venea, nu putea găsi nimic potrivit. Și atunci a hotărât să-i ceară un sfat mamei sale. Aceasta i-a vorbit cu mult calm și cu multă înțelepciune.

Redă care a fost, în opinia ta, conținutul celor spuse de mama lui Andrei.

Sfatul mamei pentru Roman trebuie să fie unul prietenesc, neautoritar și foarte clar, să conțină vorbe înțelepte și unele exemple de învățătură.
Exprimarea verbală va fi una afectivă.

Cazul verbal 33: Când Călin a terminat clasa a IX-a, el stătea la cumpănă ce să aleagă în continuare, cu ce să se ocupe. A învățat bine la școală, însă nu i-ar fi plăcut să studieze și în continuare. Îi plăcea mai mult să aibă o meserie, în special din domeniul lemnăritului. A învățat de la bunicul său să confecționeze diverse lucruri din lemn. A participat chiar și la o expoziție organizată pentru elevi. A luat premiul întâi și o sumă destul de bună, pentru el, de bani. Se chinuia cu aceste gânduri, iar timpul trecea repede, fără ca el să se decidă pentru ceva. Ca să urmeze studiile în liceu trebuia să se deplaseze într-o altă localitate. După ce a discutat cu fratele mai mare, care i-a vorbit ca unui prieten, cu multe argumente și diferite exemple, Andrei a luat decizia finală.

Explică care a fost decizia lui Andrei și redă spusele fratelui mai mare.

Discursul fratelui mai mare, care urma să-i ajute fratelui mai mic să ia o decizie importantă în viață, trebuie să fie unul convingător și să conțină unele recomandări argumentate din punct de vedere al avantajului obținut.

Cazul verbal 34: Când era mai mic, Laurențiu putea să se ia la harță din nimic. Niciodată nu i-a fost frică că va fi neînțeleș, că poate obijdui pe cineva, că ceea ce spune sau face poate să-i știrbească din imagine. Dacă nu-i plăcea ceva, putea să strige, să folosească cuvinte urâte. Nimic nu-l oprea.

Dar de la un timp, băiatul a început să se teamă de a vorbi în public, de a lua atitudine și de a-și spune părerea personală în raport cu anumite lucruri. Frica de eșec era atât de mare, încât de la un timp el abia dacă mai vorbea. Nu participa la discuțiile colegilor, nu se implica în neînțelegerile dintre cineva, nu asculta și nu spunea nimic chiar dacă era cazul. Această stare de lucruri i se părea cea mai potrivită. Și doar prietena sa, Livia, a reușit să-l scoată din această stare. Ea i-a vorbit astfel, încât Laurențiu nu a putut să nu țină cont de spusele tinerei.

Redă, ce i-a spus Lavinia lui Laurențiu.

Schimbarea de atitudine a personajului din situația dată generează, implicit, implicare. Discursul prietenei trebuie să fie unul convingător, cu exemple concrete, cu susținere verbală evidentă. Siguranța verbală trebuie să domine tot parcursul exprimării respective.

Cazul verbal 35: Deoarece Cătălina îl ignora totalmente, Vlad a hotărât să-i atragă atenția într-un mod sau altul. El a încercat multe posibilități, dar fata rămânea indiferentă. Atunci Vlad a gândit să se răzbune, fiind foarte afectat de indiferența fetei. Dar răzbunarea este un lucru greu, trebuie să-ți ascunzi intențiile, dar scopul să ți-l atingi.

Vlad a început s-o vorbească de rău pe Cătălina la orice pas și cu orice ocazie. El gândea minuțios orice vorbă de calomnie și le spunea cu atâta siguranță în glas și cu atâta prefăcută părere de rău încât era neapărat crezut. Pentru Cătălina au început zile rele. Fața nu înțelegea ce se întâmplă, dar colegii și-au schimbat atitudinea față de ea spre rău.

Când Cătălina a aflat care era cauza, ea l-a invitat pe Vlad la o discuție și i-a vorbit foarte liniștit, cu o oarecare durere în glas. Redă spusele Cătălinei.

Exprimarea tinerei fete trebuie să conțină o informație neobișnuită, probabil, pentru băiat, unele comentarii, unele regrete și unele informații concrete, care deschid spre atașament verbal.

Cazul verbal 36: Sergiu învață în clasa a XII-a. Este comunicabil, îi place clasa în care învață, găsește limbă comună cu profesorii. Însă de la un timp, Sergiu a început să-și dea importanță mai mult decât ar fi meritat-o, el afirmă că poate ghici ce se va întâmpla în viitor cu fiecare din colegii lui. Încercarea repetată în acest sens a confirmat adevărul celor susținute de Sergiu. Colegii au început într-adevăr să-l respecte mai mult, să-l venereze chiar.

Doar Ana, colega lui de bancă, este neîncredătoare. Ea are suspiciuni că Sergiu ceva ascunde, că nu are el capacitățile pe care și le arogă. Dar nu are nici o dovadă în acest sens.

La adunarea părinților, care a avut loc nu după mult timp de la aceste evenimente, mama lui Sergiu a fost întrebată cum stau lucrurile. Aceasta le-a spus un lucru foarte interesant, pe care toți îl ascultau cu gura căscată. Expune cele destăinuite de mama lui Sergiu.

Pentru a expune conținutul generat de această situație, elevii trebuie să reflecteze la posibilități variate de tănuire a unui secret, la o anumită farsă sau glumă pe care a pus-o la cale personajul respectiv.

Cazul verbal 37: Lui Mihai îi place să fie lider. El citește multă literatură despre capacitatea de a fi lider, de a conduce oamenii. În special, îi plac istorioarele despre liderii de succes, care au atins culmi înalte în carieră și în viață. Plus la aceasta, Mihai se antrenează fizic, face sport și se străduiește să fie primul în toate. El poate găsi soluții la diverse situații care apar fie la școală, fie acasă. Rar când Mihai poate să cadă pe gânduri pentru a rezolva un caz mai complicat.

Într-o zi, a nimerit într-o situație neplăcută fratele său mai mare, deoarece i-au furat bicicleta de pe scara blocului unde locuiau. Mihai a încercat să soluționeze problema, dar fără succes. Atunci fratele lui mai mare i-a spus asemenea cuvinte, care l-au mirat pe Mihai la culme și l-au făcut să-și revadă comportamentul.

Redă spusele fratelui mai mare.

Cazul este unul complicat, elevul fiind solicitat să vorbească ceva neprevăzut, neașteptat, dar, totodată foarte convingător și influențabil. Soluțiile verbale pot fi cât mai diverse, însă atitudinal corecte.

Cazul verbal 38: Mama Dorinei este bună, însă foarte cicălitoare. Ea o învață mereu pe Dorina ce să facă, ce să spună, cum să se comporte, deși tânăra este deja în clasa a X-a. Când fata vine de la școală, mama trebuie să afle neapărat ce s-a întâmplat, cine cu cine s-a certat, care profesor a fost nemulțumit, cine a întârziat la lecții și alte de acest fel. Cicălilele mamei întrec orice măsură. Dar Dorina nu poate face nimic cu aceasta.

Într-o zi a venit la ei în oșpeție Margareta, sora mai mică a mamei. Aceasta a văzut care este situația în relația mamei cu Dorina și a încercat să amelioreze situația. Ea le-a vorbit destul de mult, ca, până la urmă, mama să înțeleagă unele lucruri la care nu s-a gândit anterior.

Redă spusele Margaretei.

Situația dată reflectă relațiile părinți-copii dintr-o perspectivă de îmbunătățire a acestora. Discursul personajului nominalizat trebuie să fie unul descriptiv și convingător pentru toți cei implicați.

Cazul verbal 39: Într-o zi ploioasă de toamnă Adriana se întorcea de la școală, dar nu a mers pe drumul ei obișnuit, ci a luat-o, întâmplător, pe altă stradă. Ea mergea fiind cufundată în gândurile ei despre ceea ce au analizat la lecția de istorie. La un moment dat i-a atras privirea o clădire frumoasă. S-a apropiat să vadă ce este și a constatat că este clădirea unui teatru popular. Adriana s-a mirat că nu a cunoscut acest loc mai înainte. Ea a intrat în clădire și a început o discuție cu femeia de serviciu. Aceasta i-a spus unele lucruri interesante despre oamenii care lucrau acolo. Adriana asculta fascinată.

Redă spusele femeii de la intrare.

Exprimarea verbală în baza acestei situații prezintă o descriere fie a persoanelor, fie a activității lor în domeniul culturii. Alegerea conținutului respectiv ține de cunoștințele și personalitatea elevului care vorbește.

Cazul verbal 40: Anastasia este captivată de prepararea diferitor feluri de mâncare. Ea are o mulțime de cărți de bucate, cum se prepară, ce ingrediente conțin, cum sunt servite la masă etc. Îi place îndeosebi bucătăria țărilor cu tradiții specifice.

Într-o zi, participând la o expoziție culinară, ea s-a întâlnit cu un turist, un tânăr de vârsta ei, care a rămas încântat de bucătăria moldovenească. El povestea cu atâta vervă despre sarmale sau despre plăcinte încât Anastasia, un pic rușinată, deoarece ea nu cunoștea atâtea lucruri, asculta cu mare interes și atenție. La sfârșit ea i-a mulțumit tânărului pentru lecția dată.

Redă spusele tânărului și exprimă părerea ta referitor la lecția învățată de Anastasia.

Situația dată vizează un domeniu foarte practic, cel al bucatelor și generează mai multe tipuri de exprimare, în special, una descriptivă și, evident, atitudinală.

Cazul verbal 41: Câțiva tineri au ieșit în curtea blocului și discută ceva interesant, deoarece se vede că toți participă activ în discuție. Fiecare își expune opinia personală cu multă

însuflețire. Atunci când a început să vorbească Nicu, ceva s-a întâmplat, încât Matei și-a ieșit din fire și a început să-l învețe pe Nicu ceva foarte agitat.

Apropiindu-se de grupul de tineri, Mihaela a auzit că Matei îi reproșează lui Nicu faptul că folosește în vorbire când unele cuvinte în limba rusă, când altele în limba engleză. Matei era nemulțumit și se străduia să-l convingă pe Nicu că acest lucru nu-i face cinste.

Redă conținutul argumentelor aduse de Matei pentru a-l convinge pe Nicu că nu are dreptate.

Situația respectivă denotă o angajare a tinerilor în promovarea unei exprimări corecte și îngrijite. Argumentele formulate de elevi trebuie să fie bine alese, convingătoare și relevante.

Cazul verbal 42: La ziua de naștere a Lilianeii, prietenele sale au hotărât să-i facă cadou o compoziție floristică neobișnuită, de care ea să se bucure mult. Dar pentru aceasta, a trebuit să studieze cum se face acest lucru creativ și cât mai frumos. Și, ca să nu piardă prea mult timp, prietenele au hotărât să-i încredințeze acest lucru Gabrielei, cea mai inventivă dintre ele.

Însă surprinderea fetelor a fost mare când Gabriela a refuzat să facă acest lucru, motivele aduse fiind atât de convingătoare încât prietenele nu au mai insistat pe ideea inițială.

Redă spusele Gabrielei în defavoarea ideii inițiale a prietenelor.

În baza acestei situații este pusă în valoare imaginația afectivă a elevilor, capacitatea lor de a găsi soluții la probleme neprevăzute. Aceste cazuri sunt destul de frecvente în viață.

Cazul verbal 43: De Hramul localității în care trăiește Alex, acesta a evoluat cu orchestra școlii, fiind foarte fericit că a putut să iasă pe scenă în fața tuturor consătenilor săi. Evoluția orchestrei populare a fost călduros primită de toți, oamenii aplaudând îndelung fiecare interpretare. Alex era în al nouălea cer. I se părea că toți îl admiră, că toți vorbesc foarte frumos de el. Cu acest sentiment înălțător, Alex s-a pornit spre casă. În drum s-a întâlnit cu Ionela, o colegă de clasă. Aceasta l-a laudat, dar la urmă i-a spus niște lucruri neașteptate, care l-au făcut pe Alex să mediteze îndelung și să analizeze și din alte perspective evoluția sa la sărbătoare.

Interesant, ce l-a făcut pe Alex să mediteze la spusele colegei sale. Redă spusele Ionelei.

Cazul de mai sus este unul de previziune, care te face să gândești mai real la lucruri, să vezi atât fața bună a lucrurilor, cât și fața lor rea. În viață deseori ești nevoit să constăți că sentimentele tale nu întotdeauna sunt adecvate situației reale.

Cazul verbal 44: Când bunei săi l-au anunțat pe Vlad că vin în ospeție la ei pe câteva zile, acesta și-a demonstrat vădit nemulțumirea. El știa că bunei îi vor da unele lecții de comportament, așa cum o făceau întotdeauna când veneau în ospeție. Lui Vlad îi displăcea acest lucru, de aceea se gândea ce să mai inventeze ca să scape de sfaturile lor. Se gândea să plece undeva pentru câteva zile sau să se prefacă bolnav, la o adică. Mama sa a intuit acest lucru și a hotărât să vorbească cu fiul. Ea a vorbit astfel cu Vlad încât acestuia i s-a făcut rușine de gândurile sale și el și-a cerut iertare de la mama sa.

Redă spusele mamei pentru Vlad.

Acesta este un caz de atitudine și de relații între generații. Indulgența trebuie să fie o calitate primordială a oamenilor. Învățarea și manifestarea indulgenței este o artă.

Cazul verbal 45: Pentru Alexandrina venirea primăverii însemna întotdeauna bucurie și veselie. Cu atât mai mult că și ziua ei de naștere era tot primăvara. De fiecare dată i se părea că renaște, că îi cresc aripi de zbor, că viața reîncepe în alte culori, și mai frumoase. Această stare de bine o făcea mai bună cu cei de-acasă, cu prietenii, cu colegii de clasă.

Dar în anul acesta Alexandrina a observat cu nedumerire că nu mai simte același lucru, că primăvara este una obișnuită, ștearsă chiar, neînsemnată în viața ei. Oare ce s-a întâmplat? O fi de vină Marcel, care i-a dat de înțeles că nu o vrea de prietenă?

Redă spusele lui Marcel, care au făcut ca tânăra să nu mai simtă aceleași sentimente de fericire ca altă dată.

Situația dată reflectă, pe de o parte, sentimentele de admirație față de un fenomen al naturii, pe de altă parte, sentimentul de dragoste fără răspuns al fetei. Exprimarea verbală trebuie să fie una foarte atent construită.

MATRICEA DE EVALUARE

Matricea dată mai jos este un reper în evaluarea exprimării verbale a elevilor fie de către profesor, fie de către colegii de clasă. Aprecierea făcută prin raportarea elevilor între ei sau prin raportarea rezultatelor la un anumit nivel mediu de expectație este unul din criteriile în baza căruia a fost elaborată matricea respectivă.

Orientarea centrată pe aprecierea culturii vorbirii adoptă premisa potrivit căreia vorbirea este o activitate complexă, multidimensională, iar calitatea ei nu se reduce la un ansamblu de rezultate exclusiv cuantificate. În acest context, atribuim un rol esențial de evaluator elevului, deși nu unic, totuși. Competențele de evaluare ale elevilor dobândesc un nou statut de importanță.

Din aceste considerente, este recomandabil să apreciați vorbirea colegilor de fiecare dată, fapt care vă va oferi un plus de valoare atât vouă, cât și celor pe care îi evaluați.

Matricea evaluării *reacției verbale* a elevului în baza *cazului verbal*

Nr.	Descriptori	Punctaj total	Strategia verbală aleasă	Corectitudinea și cursivitatea exprimării	Claritatea exprimării	Adecvanța conținutului transmis	Atitudinea personală față de cele relate
		100	15	30	20	20	15
1.	foarte-foarte bine	100	15	30	20	20	15
2.	foarte bine	88	14	26	18	17	13
3.	destul de bine	77	13	22	16	14	12
4.	bine	65	11	18	14	11	11
5.	mai puțin bine	54	9	14	12	9	10
6.	satisfăcător	42	7	10	10	6	9
7.	mai puțin satisfăcător	30	5	6	8	3	8
8.	este nevoie de îmbunătățire	21	2	4	6	2	7
9.	este nevoie susținută de îmbunătățire	14	1	2	4	1	6
10.	blocaj verbal	0	0	0	0	0	0

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE

Acum cincizeci de ani în urmă Anton Pann, scriitor popular de mare talent, spunea în una din poeziile sale următoarele:

Cineva în tinerețe,
Dacă n-au umblat să-nvețe,
Și-n școli să se pedepsească*,
Limba ca să ș-o cioplească,
Niciodată să nu-i vie
În cap vreo fantasmă
Și să cerce să s-arate
Cu cuvinte delicate,
Și cât îi este putința
Să-și ascunză neștiința,
Acoperind cu fereală
A limbii sale greșală.

*A *pedepsi* în limba română veche avea sensul de a *învăța*.

În exprimarea încâlcită, lipsită de un fir conducător, de logică și de argumente, rău construită gramatical, compusă dintr-un vocabular sărac, inadecvat, miezul rămâne ascuns, se pierde. Buna vorbire nu se poate obține fără pregătire și fără osteneală. Fiecare din noi este **DATOR** să-și formeze competența de a vorbi liber, corect și frumos. A vorbi în așa mod este o calitate ce denotă gradul superior de educație, cultură și civilizație, bunul simț și mulți ani de învățatură.

Cultura vorbirii este împlinirea valorilor supreme prin limbaj și prin grija consacrată celor mai înalte aspirații umane.

Sarcina noastră, a tuturor, și a TA, în primul rând, este să nu mai tolerăm un limbaj nepotrivit în public, la școală, în familie, în transport etc. Să spunem „Nu” degradării limbajului și a nivelului scăzut de cultură verbală. Viitorul este al unui vorbitor cult, dacă vrem să învingem urâtul, nesimțirea, impolitețea, incultura și să trăim în pace și prietenie.

Îndemnul pentru îmbunătățirea calității vorbirii este pentru depășirea obstacolelor în dezvoltarea personală, fiecare voce fiind individuală și presupunând o dezvăluire a personalității.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Callo, Tatiana.

Vorbirea din condei: Formarea vorbitorului cult prin metoda studiului de caz: Ghid practic pentru elevi: (Clasele a 7-a – a 12-a) / Tatiana Callo; Inst. de Științe ale Educației. – Chișinău: IȘE, 2019 (Tipogr. „Print Caro”). – 40 p.

Referințe bibliogr.: p. 7 (3 tit.). – 15 ex.

ISBN 978-9975-48-161-8.

811.135.1'271(075)

C 15

